

# Rehabilitering av Kunstgressbane 1 (KG1)

## Bakgrunn

Sørumsand Idrettsforening (SIF) har to kunstgressbaner i Idrettsparken på Sørumsand. Den eldste ble etablert i 2008 og den andre ble bygget i 2018. Begge banene har gummigranulat som innfyll, noe som har vært helt vanlig over hele Norge siden kunstgressbanene kom på markedet.

I 2023 fikk vi bevilget 3,5 millioner kroner fra Lillestrøm Kommune (LK) til rehabiliteringen av KG1 og vi startet prosessen med å hente inn informasjon om ulike alternativer. Det har vist seg å være et svært vanskelig valg. Lillestrøm Kommune og Viken/Akershus Fylkeskommune har vedtatt at de ikke kan støtte hverken nye baner eller rehabilitering av kunstgressbaner med gummigranulat som innfyll. Det er foreløpig ikke ulovlig å bruke gummigranulat, men siden Fylkeskommunen ikke godtar dette, vil vi heller ikke få innvilget spillemidler. Det betyr at man går glipp av spillemidler på 1,4 millioner. EU har vedtatt at bruk av gummigranulat blir forbudt om 7 år – fra 15. oktober 2031. Etter som denne fristen nærmer seg, må det regnes med at prisen vil stige og at det etter hvert vil bli knapphet på granulatet. Det må vi ha i bakhodet når det gjelder KG2.

## KG1

Forventet levetid på en kunstgressbane er 10 år, og det er normalt å skifte ut dekke/innfyll etter denne perioden. Vår eminente banemester Finn Kleven, har behandlet denne banen som det skulle vært hans egen private eiendom, noe som er grunnen til at den nå er inne i det 16. året! Inne på NIF sine kontorer er dette vel kjent!

Sommeren 2023 hadde vi besøk av NFF for å ta en tilstandsrapport og de hadde aldri sett så bra bane når man tar alderen i betraktning.

Det er likevel på høy tid å rehabilitere denne banen nå.

## Prosessten

En egen arbeidsgruppe har jobbet med dette prosjektet. Gruppen har bestått av Finn Kleven, Gisle Rangnes, Bjørn Brandt, Per-Einar Gjelsvik og Tonja M. Orderud. I tillegg har vi hatt god hjelp fra Vidar Bekkevold som er ansvarlig for idrettsanlegg i Lillestrøm Kommune. Han har også vært en samtalepartner, vært med på flere møter og på et kunstgress-seminar i Hønefoss som ble arrangert av Unisport.

Siden vi fikk innvilget midlene fra LK, har vi brukt tiden til å undersøke hvilke alternativer for banedekke og innfyll som finnes. Utfordringen med å finne riktig løsning, har dessverre tatt noe tid. Det skyldes at de miljøvennlige alternativene ikke har vært gode nok og at utviklingen i dette markedet har tatt for lang tid. Det hjelper heller ikke at Norges Fotball Forbund har inntatt en defensiv holdning og har ligget i bakkant og latt klubbene ta støyten. Det har derfor vært lite råd og hjelp å få derfra på hva vi skal velge. Samtidig skal de være en nøytral part og vi har fått det muntlig at begge de to alternativene vi har sett på, kan være gode valg. Fremdeles anbefaler NFF offentlig at man skal bruke gummigranulat.

For å kunne søke om spillemidler til rehabiliteringen er det nødvendig med en tilstandsrapport på den banen som skal rehabiliteres. I den forbindelse har vi hatt besøk fra NFF og hatt en dialog rundt

alternativer, men noen konkrete råd har vi ikke fått. Tilstandsrapporten har vi fått, og den skal brukes i søknaden om spillemidler.

Selv om prosessen har tatt noe tid og vi ikke var klare til å ta en beslutning i 2023, så har det vist seg å være riktig å vente. Spesielt fordi det kom et par alternativer i løpet av det siste året.

Det er flere alternativer på markedet, men det er mange ulike faktorer som spiller inn på hvor vellykkede de ulike alternativene har vært. Værforhold og geografisk plassering av anlegg har stor betydning for hvor vellykkede de ulike alternativene har vært.

### **Alternativer**

Det er i hovedsak tre ulike grupperingen av alternativer;

- Organisk innfyll:
  - Olivenstein
  - Kork
  - Kokos
  - Bjørk
- BioFlex/BioFlex Eco
- Non-innfyll

Arbeidsgruppen har snakket med flere andre klubber som har lagt ulike varianter av olivenstein, kork og kokos. Noen steder fungerer det bra, mens andre steder har det vært bortimot katastrofe. Vi har vel alle sett bildene fra en bane i Oslo hvor korken fløt bortover en lang strekning og inn i en garderobe.

Felles for de fleste vi har snakket med er at de ikke egner seg for vinterdrift. Det oppleves at innfyllet forsvinner forttere enn f.eks. gummigranulat og det må dermed fylles på oftere. Dette gjør det dyrt i lengden og er dermed en dårlig økonomisk løsning.

Kork har de nærmeste spillegenskapene til gummigranulat og fungerer rimelig greit på sommeren, men det er vesentlig dyrere og det er utfordringer om vinteren, fordi organiske produkter fryser. Olivenkjerne er et hardt innfyll med skarpe kanter, som vil føre til hudsår. Store spillere vil oppleve det som veldig hardt og glatt.

Arbeidsgruppen har derfor avskrevet et biodynamisk innfyll og konsentrert seg om BioFlex/BioFlex Eco og non-innfyll.

Vi har hentet inn tilbud fra leverandører av;

- Non-innfyll bane
- Bio Flex Eco

### *Bioflex*

BioFlex er sand som er coated med gummi. Selv om denne gummien kun utgjør 0,8%, er dette ikke godtatt som miljøbane. Siden LK og Fylkeskommunen ikke godtar denne gummicoatingen, er det heller ikke aktuelt. Dette ligger imidlertid på mange baner allerede og har gode skussmål.

### *BioFlex Eco*

BioFlex Eco er et overflatebehandlet mineral og er det samme som BioFlex, men sanden er coated med cellulose og ikke med gummi. Vanlig sand består av ujevnheter i overflaten som skaper både skrubbsår og slitasje på gressfiber. BioFlex Eco granulat har et nedbrytbart cellulosebasert belegg som jevner ut de skarpe ujevnhetene i sanden, noe som øker komforten for spillerne og beskytter gressfiberne. Pga tyngden, vil oppsprut og migrering være på et minimumsnivå ifht andre lette innfyllsmaterialer. I tillegg medfører innfyllets tyngde mer støtte for gressfiberne, som igjen fører til mindre slitasje og bedre spillegenskaper. BioFlex Eco kombinerer egenskapene til de tradisjonelle to-lagssystemene (sand og gummigranulat i ett og sammen system) og gir god stabilitet og spillbarhet. BioFlex Eco er et fullt ut gjenbruk og resirkulerbart produkt.

BioFlex Eco er også veldig nytt og er foreløpig ikke lagt på noen baner. Det legges imidlertid på Jotun Arena i disse dager og Sandefjord spiller i eliteserien. Men det er så liten forskjell fra vanlig BioFlex at det regnes nesten som det samme.

Blaker og Sørumsdal skal etablere helt nye kunstgressbaner og de har begge valgt å gå for BioFlex Eco fra Unisport.

### *Non-innfyll*

Kort fortalt er non-innfyll en type bane med kun kunstgress. Dvs at det er kun tett i tett med gressstrå i to ulike høyder og det er ikke noe annet innfyll som støtter oppunder gressstråene. Siden det er såpass mye gress som støtter hverandre, vil det være nok til å holde gresset oppe.

Baner med denne type generasjon av non-innfyll er helt nytt på markedet. Det refereres til Nederland som et land hvor dette har vært en stor suksess, og med toppklubber som spiller på dette underlaget. Nederland kan imidlertid ikke helt sammenlignes med Norge når det gjelder klimatiske forhold, det er mye mer snø, is og kulde her. Skeptikerne av denne løsningen mener at gresset vil legge seg på sikt, og at det da vil bli glatt og isete, spesielt på vinterstid. Dette fordi det etter noe tids bruk ikke vil være nok støtte kun i gressstråene når det da ikke er noe innfyll som holder gresset oppe.

Det er kun lagt én bane med et slikt non-innfyll system og det er på Skedsmo Stadion. Banen var ferdig til bruk 13. august 2023. Dvs at de kun har brukt denne banen i ca 6 måneder. Erfaringene så langt er relativt positive. Det er tyngre å løpe på og banen er ganske myk. Trener for A-laget på Skedsmo sier at spillerne er fornøyde så langt, men at det kan være litt isete på sidene og at det tar litt lang tid før banen er helt grønn etter brøyting. Dette fordi det må brøytes med større forsiktighet og ikke så langt ned mot gresset. Det blir for langt ned til pad`en så saltet klarer ikke å gå så dypt, derfor bør/må man ha undervarme på dette systemet. Dette fordi det er så mange flere gressstrå enn på vanlig kunstgress.

På banen i Skedsmo er merkingen på banen allerede borte.

Fet IL skal også legge dette systemet på sin nye bane nå i vår.

Det betyr at det er litt lite erfaring med en slik non-innfyll bane foreløpig og ideelt sett burde det vært flere års erfaring før vi tok et valg.

## **Grunnarbeid**

Veldig mange av de klubbene vi har snakket med, understreker betydningen av godt grunnarbeid. Dette har vi erfart selv også, med tanke på «humpene» som har oppstått på KG2. Vi har snakket med mange folk og ulike instanser og spurt om hvorfor disse «humpene» har oppstått og alle tegn tyder på at det er grunnarbeidet som er for dårlig. En rapport fra KIWA (et uavhengig selskap som leverer tjenester innen testing, inspeksjon og sertifisering) konkluderer med følgende;

*Banen tilfredsstillende ikke kravet til planhet eller permeabilitet. Permeabiliteten viser at det i praksis ikke gikk vann gjennom i det hele tatt. FIFA krav for drensevne er 180 mm/time eller 3mm/min. Etter 25 min ble testen avsluttet. Da stod den samme mengden vann igjen i ringen som vi begynte med (50mm) Av erfaring kan man konkludere med at grunnen på Sørumsand Stadion ikke drenerer tilfredsstillende og man derfor får masser som beveger seg under gresset.*

KG2 ble anlagt på en tidligere grusbane. Denne viste ingen tegn til hverken vanndammer eller dårlig drenering da det var en grusbane. Vi ble anbefalt å masseutskifte underlaget, men det valgte vi ikke å gjøre fordi det så veldig bra ut. Topplaget ble imidlertid skiftet ut og det nye topplaget som ble lagt, har nok vært for mye såkalt O-stoff og at det da har blitt for «fint». Det har dermed blitt for tett og vannet har ikke trengt gjennom underlaget. Vi har selvfølgelig prøvd med reklamasjon, men siden det er to ulike aktører, vil ingen ta på seg noe ansvar og vi kommer dessverre ingen vei. Dette må vi lære av og heretter kun bruke én aktør på slike store prosjekter.

Selv om det i dag ser ut som at grunnforholdene på KG1 er veldig bra, kan dette endre seg. Gamlebanen er i dag med 60mm gress uten pad og humpene oppstår ofte når man går over til gress med pad og litt dårlig drenering i banen.

Flere aktører peker også på at ekstremvær er med på å skape utfordringer for kunstgressbaner og det er derfor desto viktigere med et godt grunnarbeid.

## **Valg av type pad**

Det snakkes mye om type banedekke og innfyll. Det er vel så viktig å ha et forhold til grunnarbeidet og type pad under banedekket.

Når det skal velges hvilken type pad man skal ha, må man samtidig ta stilling til om banen skal varmes opp om vinteren. Bygger man en bane som er ment for undervarme, velger man en annen type pad enn om den ikke skal varmes. Det er forskjellige funksjoner og det er forskjellig tykkelse. Ofte er padder til miljøvennlig innfyll noe tykkere enn vanlig gummi granulat. Men det er ikke slik at jo tykkere pad jo bedre system. Det er mange variabler som er med på å styre dette. Dette vil naturlig ha mye å si for bruksegenskapene vinterstid.

## **Godkjenning**

Turneringsbestemmelser hos NFF sier at spillebanen i Norsk Tipping ligaen kan være av naturgress eller kunstgress, og den skal være tilgjengelig for alle obligatoriske serie- og NM-kamper i hele den nasjonale sesongen.

Banen skal være godt vedlikeholdt med jevn overflate. Overvann og frost i banen skal ikke forekomme.

Kunstgressbaner skal til enhver tid tilfredsstille kravene til felttest etter NFF sin standard for kunstgress (breddestandard). Spillebanen skal under ingen omstendighet ha løse eller åpne skjøter. Den skal ha foreskrevet mengde og type granulat og alle oppmerkede linjer skal være helt rette. NFF kan når som helst kreve en felttest av banen. Ved ny installasjon eller rehabilitering av eksisterende kunstgress, skal kunstgresset tilfredsstille kravene i FIFA Quality Pro standarden, og klubben skal kunne legge frem et sertifikat fra FIFA som dokumenterer dette snarest mulig etter installasjon.

Det er tre nivåer av godkjenning:

Nivå 1 FIFA Quality PRO Toppfotball

Nivå 2 FIFA Quality Breddefotball

Nivå 3 Nordisk krav/spillemiddelkrav

På nordisk standard er slitasjekravet foreløpig ikke godkjent.

BioFlex Eco er Quality og Quality Pro godkjent. Dette kreves fra 3. divisjon og oppover av NFF.

### **Undervarme**

Da kunstgressbanen ble etablert i 2008, var man forutseende nok til å legge plastrør i bakken. Det betyr at det pr i dag er forberedt for undervarme, men det har aldri blitt koblet til. Rørene ligger der enda og kloke hoder mener at de fremdeles kan brukes. De må imidlertid ha en gjennomspyling/trykktestes for å sjekke at de virkelig kan brukes. Plastrør er nesten evigvarende.

Det anbefales å bruke undervarme for å få best mulige spilleforhold gjennom vintersesongen. Når det gjelder årlige strømutgifter med tanke på undervarme er det veldig varierende, da det avhenger av hvor dyr strømmen er, hva man fyrer med og temperaturer i området. Men vi vet at det er kostnader alt i fra kr. 500.000 og opp til nesten en million som er blitt brukt pr. år

I forbindelse med reguleringen for svømmehall og flerbrukshall, har kommunen fått informasjon om at det i forbindelse med beregning av energibehov også må tas høyde for at det skal omfatte også oppvarming av en kunstgressbane.

Som nevnt tidligere, er det ulike pads som legges mtp om man skal ha undervarme eller ikke. Siden vi allerede har rør som ligger i bakken, tenkte vi å forberede for undervarme på et senere tidspunkt med å legge pads for undervarme. Tanken var at undervarme kunne kobles på når svømmehallen sto ferdig om ca. 3-4 år. I etterkant fikk vi informasjon om at en slik pad ikke vil tåle å ligge så lenge uten å være tilkoblet. Vann og fuktighet vil mest sannsynlig ødelegge paden. Da må man installere separat energiløsning og en egen infrastruktur, noe som i seg selv vil koste ca. 3-4 millioner. I tillegg kommer den årlige energikostnaden. På et felles møte mellom Hovedstyret, styret i fotballgruppa og arbeidsgruppa, ble det bestemt at vi ikke vil prioritere å koble til undervarme på nåværende tidspunkt. Det betyr at det legges kunstgress med pads for baner som ikke har undervarme for denne rehabiliteringsrunden.

### **Vanningsanlegg**

Det er ikke krav til vanningsanlegg på en kunstgressbane, men det er større slitasje på en bane som ikke har en slik vanningsmulighet. Det har vært diskutert og vurdert om vi skal anlegge et vanningsanlegg, men pga høy kostnad og en del utfordringer med praktisk gjennomføring, har dette blitt nedprioritert.

### Lysanlegg – bytte til LED

Lysanlegget vårt på KG1 er av gammel dato. Vi har tidligere vedtatt at dette er noe vi skal skifte. Vi fikk 93 000,- fra Sparebankstiftelsen/Viken idrettskrets i 2023. Pga at vi får mer i spillemidler hvis man tar rehabilitering av bane og lys samtidig, valgte vi å vente med lysanlegget til 2024.

Dette er allerede vedtatt på årsmøtet i 2023.

### Finansiering - økonomi

I tillegg til midlene vi har fått bevilget fra LK (3,5 mill), må vi søke om spillemidler.

Beløpet på 3,5 mill fra LK er mest sannsynlig ikke nok for å dekke totale kostnader for rehabiliteringen. Dette beløpet ble satt for noen år siden av kommunen og det har skjedd mye siden den gang. Både med utviklingen av baner/innfyll og generelt på kostnadssiden. I år har det blitt bevilget 15 millioner kroner hver til helt nye kunstgressbaner på Blaker, Sørumsund og på Leirsund. Kommunen er opptatt av likeverdig behandling når det gjelder idrettsanlegg, så vi bør søke om å få innvilget et evt mellomlegg. Mulig at det må behandles politisk og da vil beslutningen nødvendigvis ta noe tid.

Lillestrøm Kommune har nylig vedtatt at kommunen vil mellomfinansiere godkjente spillemidler og mva-kompensasjon (opp til totalt 10 millioner pr. år). Det betyr at vi kan få disse midlene raskere enn om vi hadde vært nødt til å vente på utbetalinger fra Fylkeskommunen.

Hvis man ikke skulle få bevilget ekstra midler fra kommunen slik man forutsetter, må vedtaket ta høyde for det med evt forutsetninger.

Det er mulig at vi uansett må vi ta opp et kortsiktig lån for å finansiere oppgraderingen på KG2, hvor stort og hvor kortsiktig det evt blir, er avhengig av kommunens tid på behandling av søknader.

#### Kostnader:

|                           |                    |
|---------------------------|--------------------|
| Grunnarbeid               | 420 000,-          |
| Nytt kunstgressdekke      | 5 400 000,-        |
| 5-årig vedlikeholdsavtale | 120 000,-          |
| Nytt Led-lys anlegg       | 550 000,-          |
| Uforutsette kostnader     | 500 000,-          |
| <b>Totalt</b>             | <b>6 990 000,-</b> |

#### Finansiering:

|                                                     |                    |
|-----------------------------------------------------|--------------------|
| Spillemidler bane                                   | 1 400 000,-        |
| Spillemidler lysanlegg                              | 700 000,-          |
| Kommunal støtte                                     | 3 500 000,-        |
| Sparebankstiftelsen – støtte fra Grønt Lys prosjekt | 93 000,-           |
| <b>Totalt</b>                                       | <b>5 693 000,-</b> |

De 93 000,- fra Sparebankstiftelsen er allerede mottatt i 2023.

Det kan likevel ikke garanteres at vi får dekket differansen på kr. 1 297 000,- og vi må være forberedt på å dekke deler, eller hele beløpet av egenkapital. Det må også tas høyde for at vi må ta opp et kortsiktig lån til finansiering inntil mellomfinansieringen av mva og spillemidler er på konto.

### **Fotballhall (Air Dome)**

For en del år siden ble det utredet muligheten for å etablere en fotballhall i Idrettsparken. Av ulike årsaker (bla sikkerhet og at det ikke var spillemiddel berettiget) ble det lagt bort den gangen, men har nå blitt satt på agendaen igjen.

En Air Dome er en luftstøttende konstruksjon som vil si at det ikke avhenger av støtte, stolper eller lignende. Denne har da ikke fast vegg, men er en såkalt boblehall med rund fasong.

Siden mye av anlegget vårt ligger inntil jernbanesporet, kan det utgjøre noen utfordringer på grunn av sikkerhetssonen Bane Nor har rundt jernbanesporet. En løsning med å etablere en fotballhall over eksisterende KG2 er det som fremstår mest passende og reelle pt. Utfordringen er at Jernbaneloven sier det skal være minst 30 meter fra midten av jernbanesporet og til yttervegg. Reguleringsplanen sier at området for KG2 er regulert til idrettsanlegg fra 2007 uten bygg. I reg. plan var følgende bestemmelser med 20 m byggegrenser for vanlige utendørs fotballbane: Før det gis brukstillatelse for nye baner skal følgende være etablert:

- et sammenhengende gjerde mot jernbanen med min. høyde 1,8 m
- ballfangernett mellom ny fotballbane og jernbane med min. høyde 5,0 m

I dialog med BaneNor har vi fått opplyst at alle tiltak som er nærmere enn 30 meter fra jernbanen, må det søkes om tillatelse for. Det er ikke helt utenkelig at det kan gis tillatelse til å bygge en fotballhall, hvis det ikke går på bekostning av deres krav til sikkerhet og generell adkomst. De vil uansett ikke uttale seg om muligheten før de mottar en søknad som dokumenterer godt planlagte bygg.

Ønske om en fotballhall er meldt inn til kommunens Temaplan for perioden 2025-2028 sammen med de andre planene våre. Vi vet imidlertid ikke enda om kommunen tar denne inn i temaplanen for den neste perioden. Man får ikke spillemidler til anlegg som ikke står i temaplanen. Å bygge en fotballhall i Idrettsparken forutsetter videre at det gis tillatelse til bygging av kommunen og at finansieringen utover spillemidler er på plass. Vi fortsetter arbeidet med mulighetsstudie for å se på teknisk løsning, finansieringsmodell samt rammebetingelser og andre vilkår som må på plass for å kunne realisere en fotballhall.

Det er uansett viktig at en evt fotballhall ikke kommer i veien for realiseringen av ny flerbrukshall (og svømmehall) og vil derfor evt. først la seg realisere når dette er 100% avklart.

### **Innstilling**

Arbeidsgruppen har brukt mye tid det siste året på å hente informasjon om alt som har med kusntgress, grunnarbeid, drift og økonomi å gjøre. Selv om alternativene på såkalte miljøbaner ikke har vært all verden av kvalitet, så ser vi nå at forskningen og utviklingen på dette virkelig har tatt seg opp. Utviklingen på dette området kommer imidlertid til å fortsette og det vil komme nye alternativer hele tiden. Ideelt sett skulle vi gjerne hatt noen flere år med erfaring fra andre baner og klubber som

har non-innfyll eller BioFlex Eco. Vi kan vi leve med banen ett år til, men det er ikke ideelt. Og det vil fremdeles ikke være nok erfaring ute i markedet til at vi vil bli spesielt klokere om ett års tid. Arbeidsgruppen mener derfor at vi må ta beslutningen nå og gjennomføre rehabiliteringen i år.

Arbeidsgruppen, Hovedstyret og styret i fotballgruppa innstiller på følgende:

- Vi legger Bio Flex Eco fra Unisport på KG1 med en total kostnadsramme på kr. 6 990 000,-.
- Vi gjør følgende dreneringstiltak (Grave 8 stk grøfter i omfyllingslag mellom varmerør og ned til bærelag. Fyll grøfter med godkjente masser og komprimere.
- Det skal tilstrebes at differansen på kr. 1 297 000,- skal dekkes inn fra enten kommunen eller andre institusjoner hvor man kan søke om midler. Hvis ikke dette lykkes, må differansen bekostes av SIF.
- Det må påregnes å ta opp et kortsiktig lån inntil mellomfinansiering av spillemidler og mva-kompensasjon er mottatt fra kommunen.